

Opis źródła:

Dziennik Syberyjski autorstwa Juliana Glaubicza Sabińskiego jest dziennym zapisem, na bieżąco, wszystkiego, co spotkało autora w drodze na Syberię, jak również gdy dotarł już na miejsce zesłania. Jest to niezwykle interesujące i cenne źródło, gdyż, w przeciwieństwie do wspomnień spisywanych z perspektywy czasu, dziennik był zapisem wrażeń bieżących. Niżej przedstawiony tekst źródłowy jest fragmentem *Dziennika*, w którym autor opisuje swoje niedowierzanie sytuacją, w jakiej się znalazł i próbuje sobie z tą trudną chwilą poradzić. Fragment ten jest przepełniony emocjami, ale ukazuje jednocześnie stan mentalny większości tych, którzy zsyłani byli na Syberię.

Miejsce i data wydania:

Warszawa, 2009 r.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Oryginał w formie rękopisu (3335 stron) znajduje się w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich. Dostępne również w druku, w formie papierowej: Sabiński J. G., *Dziennik Syberyjski*, oprac. W., R., Śliwowsky, przedmowa J. Trynkowski, t. 1, Warszawa 2009.

Oryginał dostępny również w wersji cyfrowej:

<https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/doccontent?id=11125>

Tekst źródła (fragment):

1839

Ja, wyprawiony na Sybir, do ciężkich robót skazany!!! Odarty ze wszystkiego, co dzikim nawet ludziom jest święte i drogie! Wyrzucony ze społeczeństwa jak najohydniejszy zbrodzień, jak wyrodek potworny!... Ja, pogrzebany żywcem!!!!... Stałoż się tak ze mną rzeczywiście? Nie jest że to jaka mara, przywidzenie chorej wyobraźni?... Tysiąc razy powtarzam te pytania, tysiąc razy sam w siebie wmawiam, że jestem owładniony jakimś snem zmorowym, że w gorączce, że mam pomieszane zmysły...

Ależ te kajdany, których dotykam się, których ciężar z trudnością, z bólem niezmiernym ledwo udźwignąć zdołam, te dwa zbrojne, nieustannie, niedostępnie strzegące mię zbiry, ten złowieszczy dzwonek, z którym tyle już przebyłem przestrzeni, ta mowa obca, te coraz inne, a zawsze nieznanne miejsca i twarze... A najbardziej owe słowa piekielnego wyroku, ciągle w uchu mym brzmiące, i owa szatańska postać wroga, który mi je objawił z obrzydliwym zadowolonej zemsty chichotem, to wszystko, aż nadto mię przeświadcza, że nie marzę

bynajmniej, i że na sroższe moje nieszczęście jeszcze nie oszalałem!... O, czemuż, barbarzyńcy, wydzierając mi wszystko, nie wydarliście zarazem pamięci i uczucia!!!

Słowniczek pojęć:

Sybir – słowo mające pejoratywne znaczenie dla całych pokoleń Polaków walczących o wolność i niepodległość, a więc nie tylko w czasach caratu, ale również ZSRR. Sybir równoznaczny jest z zesłaniem na Syberię, najczęściej do ciężkich robót, bez jakichkolwiek praw.

Zesłanie – Jedną z kar zasądzanych więźniom, najczęściej politycznym, uczestnikom powstań lub ruchów rewolucyjnych, skierowanych przeciwko caratowi.

Irkuck – miasto we wschodniej Syberii, położone w pobliżu jeziora Bajkał, które stało się miejscem zsyłki, najczęściej, Polaków biorących udział w powstaniach.

Pytania do źródła

Pytania do uczniów szkoły podstawowej

1. Czym różni się dziennik od pamiętnika? Odpowiedz, korzystając z wiedzy własnej.
2. Kiedy wybuchło powstanie listopadowe? Jakie były przyczyny jego wybuchu?
3. Co działo się z uczestnikami powstań narodowowyzwoleńczych, gdy zostali schwytani przez Rosjan? Gdzie byli wysyłani?
4. W świetle tekstu źródłowego odpowiedz, na co został skazany autor tekstu źródłowego oraz jakie emocje nim targały?

Pytania do uczniów szkoły średniej:

1. Jaki stosunek do zesłania na Syberię ma autor tekstu źródłowego? Jak się czuje z tym, że znalazł się tak daleko od ojczyzny i domu?
2. Czy zsyłka na Syberię była najgorszym wymiarem kary? Czy każdy zesłaniec mógł spodziewać się, że kara Sybiru będzie piekłem na ziemi?
3. W konsekwencji jakich wydarzeń, najczęściej, aresztanci zsyłani byli na Syberię? Kiedy najwięcej ich szło na zesłanie?

Wskazówki:

Odpowiadając na pytania należy pamiętać o tym, że Syberia była olbrzymim obszarem, z rozszanymi po niej różnymi ośrodkami gospodarczymi, jak na przykład kopalnie czy warzelnie soli. Tam też zesłańcy byli przymuszani do pracy, która była ich karą. Nie bez powodu wielu

więźniów, z najcięższymi karami, skazywano na tzw. „ciężkie roboty”. Jednakże dotyczyło to, głównie, przywódców powstań, jeśli nie zostali straceni, rewolucjonistów czy wrogów caratu. Nie była to, oczywiście reguła, jednak najwięksi aktywiści w sprawie odzyskania przez Polskę niepodległości mogli być pewni, że otrzymają najwyższe wymiary kary. Czyli albo śmierć, albo ciężkie roboty. Na Syberię można było również zostać zesłanym na tzw. posilenie, czyli osiedlenie na określony czas. Część zesłańców nie mogła się doczekać powrotu do domu i egzystowali oni zaledwie na zesłaniu, inni zaś, korzystając ze swoich umiejętności i wykształcenia, nierzadko dorabiali się sławy i majątków.

Najważniejsze cezury:

Listopad 1830 – wybuch powstania listopadowego

1839 – Julian Sabiński w drodze na Syberię

Grudzień 1839 – Sabiński dociera do Irkucka

Literatura pomocnicza:

Kaczyńska E., *Syberia, największe więzienie świata (1815 - 1914)*, Warszawa 1991.

Janik M., *Dzieje Polaków na Syberii*, Kraków 1928

Beer D., *Dom umarłych. Syberyjska katorga w czasach carów*, Warszawa 2018

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Łukasz Wołczyk